

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-488-7-18>

**FOLKLORE INTENTIONS
IN THE MODERN MASS CULTURE OF UKRAINE**

**ФОЛЬКЛОРНІ ІНТЕНЦІЇ
В СУЧАСНІЙ МАСОВІЙ КУЛЬТУРІ УКРАЇНИ**

Tesler T. M.

*PhD in Art Studies,
Senior Lecturer at the Department
of Pop and Folk Singing
Kharkov State Academy of Culture
Kharkov, Ukraine*

Теслер Т. М.

*кандидат мистецтвознавства,
старший викладач кафедри
естрадного та народного співу
Харківська державна академія
культури
м. Харків, Україна*

Масштабні та потужні процеси ревізії ціннісних настанов, які характеризують злам ХХ–ХХІ ст., стали імпульсом до осмислення сутності та специфіки параметрів картини світу метамодерну, у якій суттєвим трансформаціям піддаються конструкти і спрямування художньої рефлексії. Констатація дослідниками таких атрибутивних ознак метамодерну, як інтегративність, пошук аутентичності, діалог із духовним досвідом попередніх історико-культурних епох поза постмодерної іронічності, вторинність індивідуалізму тощо [1, с. 111] дозволяє зацентувати вагому роль фольклору, як художньої основи національних культур, у процесах пошуку ідентичності особистості в мультикультурному світі та детермінанта стильових, мовно-мовленневих особливостей творчих світів виконавців у плюралістичній панорамі сучасної масової музичної культури.

Означений плюралізм є результатом різноспрямованого розширення стильового діапазону національної масової музики, яке водночас демонструє тенденцію специфічного повернення до витоків, які з сер. ХХ ст. визначалися синтезом фольклорних інтенцій та світових тенденцій в усьому їх стильовому різнобар'ї. Процес посилення стильової варіативності виконавських настанов, детермінований як мобільністю художніх процесів, так і необхідністю пошуку виконавцями власного місця в музичній індустрії, швидкої відповіді на лабільність запитів аудиторії та ідентифікації у світовому контексті, у параметрах сучасного художнього простору пов'язаний із тенденціями всеохопного синтезу культур і синхронії та діакронії.

Однією із фундаментальних настанов, що слугує створенню такого синтезу та необмеженій свободі буття виконавця у світовому

художньому доробку як цілісності, є фольклорні інтенції, що постають як імпульс розгортання відцентрових та доцентрових спрямувань. У відцентровому виявленні фольклорні інтенції, на відміну від академічного вокалуу художній практиці позначені лабільністю алгоритмів виконавського втілення, резонують із притаманною сучасній художній практиці, зокрема і в сфері масової музичної культури, винятковою суб'єктивізацією творчих світів. Зазначимо, що в умовах комерціалізації мистецької діяльності така спрямованість на формування власної стильової «аури» виконавця є й потужним чинником його «впізнаваності» та затребуваності на арт-ринку.

Доцентрова значущість фольклорних інтенцій обумовлюється консолідуючою місією фольклору, яка детермінує духовний зв'язок із ним кожного представника національної спільноти, зокрема і за умов інтерпретаційної модифікації його концептуальних, архетипових засад і виконавських характеристик, «згорнених» у народнопісенній виконавській парадигмі. Консолідуюче значення ментальних маркерів фольклору та його ідентифікаційний потенціал актуалізується в контексті соціокультурних реалій сьогодення у зв'язку із їх перманентною та іманентною здатністю уособлювати у собі «код культурної нації та української самосвідомості» [2, с. 120].

Цей код, концентруючи у собі історичну, культурну пам'ять нації як цілісності, слугує концептуальним об'єднуючим чинником різнобарв'я виконавських репрезентацій фольклорних інтенцій та формуванню нового статусу національної пісенності в контексті сучасного національного масового музичного мистецтва в «її образно-тематичному, структурно-функціональному єднанні, а також у суспільному сприйнятті жанру відіграла вагомую роль у формуванні національної гідності та свідомості українців, стала чинником світоглядного масштабу» [4, с. 295].

Етнічний вимір виконавського (сольного й ансамблевого) втілення на сучасному етапі буття української естради, позначеному «розширенням інтонаційного «поля» за рахунок новітньої стилістики, яка асимілюється на українському підґрунті» [3, с. 15], демонструє надмасштабний і багатовимірний синтез маркерів народнопісенного виконавства із царинами Worldmusic, новітніх стильових спрямувань та електронної музики. Так, у творчості етно-хаос групи «ДахаБраха» цей синтез виявлено у тяжінні до синкретичності та перформативності, суміщення інструментальних «показчиків» численних автентичних витоків. Певним чином уникаючи реконструювання фольклорних зразків та постаючи поза тенденціями етнографічності, «ДахаБраха», зокрема спираючись на експедиційний, дослідницький досвід діяльності, створює новий мультикультурний контекст буття української

автентики, у якому вона постає як перманентний складник сучасного художнього простору.

Для групи «Мавка» провідним модусом інтерпретації фольклорних інтенцій є їх модуляція у сферуембієнту, даунтемпо та ефектів семплування тощо, для гурту «Go-A» – дифузія атрибутивних рис народного пісенного виконавства, виявлених у вокальній складовій виконавства, футуристичних електронних звучань та візуальної складової. Звернення до архаїчних інтоном, «укорієних» у національній культурній пам'яті, активне залучення електронних звучності та автентичного національного інструментарію, водночас із його застосуванням в аурі сучасних тенденцій мінімалізму, визначає специфіку творчості ОНУК'І. Різноманіття стильових оформлень фольклорних інтенцій.

Характерною тенденцією втілення фольклорних інтенцій у контексті сучасної національної масової музики в останні роки є тяжіння до їх репрезентації у виразно артикульованому субетнічному забарвленні. Закарбовуючи внутрішню поліфонічність української культури, цей вектор української естрадислугує апробації в її просторі зокрема гуцульського та лемківського фольклору, який тривалий час перебували на периферії виконавської уваги. Показовою ознакою втілення субетнічної специфіки фольклору видається можливим визнати виконавські «наголоси» на різних вимірах фольклорного тексту. У творчості Х. Соловій субетнічні спрямування знайшли вираження в альбомі «Жива вода», маркованому акцентуацією ритмічної своєрідності пісенності, а також збереженням таких ознак народнопісенного виконавства, як імпровізаційна свобода мелізматика, значущість агогіки, мікроглісандування, емпатичні переноси наголосів, тяжіння до відкритого, певним чином різкого звуку. Спонтанність, стихійність у відбитті ритмічного виміру пісенності, певним чином суголосну естетичним настановам фовізму, визначає інтерпретацію гуцульського фольклору Русланою Лижичко. У стильових вимірах етно-хіп-хопу із акцентуацією закарпатського діалекту постає фольклор у творчості Аліни Паш, Натомість у творчості Оксани Мухи, зокрема у виконанні лемківських пісень, пріоритетності набуває особлива виконавська позиція, позначена піднесенням кордоцентризму як однієї з ментальних основ нації, магічним зануренням у світ синкретичного буття людини та природи, усвідомленням генетичної спорідненості людини зі світом обрядовості.

Водночас фольклорні інтенції піддаються суттєвому впливу тенденціям формування та розвитку арт-ринку, комерціалізації творчої діяльності, які обумовлюють зміну творчої позиції та переорієнтацію місії виконавця. Постаючи перед потребою задоволення консюмерістські орієнтованих потреб аудиторії та необхідністю винайдення

власного місця в арт-індустрії, сучасний виконавець інколи вимушено інтерпретує фольклорне начало не стільки в його первинних ментально обумовлених та аксіологічно ідентифікуючих вимірах. Фольклорні інтенції спрямовуються у кітчеву площину, утворюючи своєрідну опозицію етнічному вектору. Їх виявленням слугує декларативне як концептуально-образного аспекту, так і мелосу та особливо вербального ряду, певна «нон-професійність» вокалу, специфічна апеляція до найпростіших почуттів, які поєднуються з яскравістю, видовишністю візуального ряду, часто в кліп-оформленні. Настанови народно-пісенного виконавства слугують у таких кітчевих репрезентаціях своєрідному маскуванню таких атрибутивних маркерів масової культури, як «стереотипізованість, тиражованість, розрахованість на масового споживача та водночас апеляція до рефлексивної емоційності» [5, с. 62]. Як результат – у просторі масової культури складається «баналізований» варіант утілення фольклорних інтенцій, який певним чином містить у собі небезпеку деструкції світоглядних настанов, руйнації згорнених у фольклорі культурних кодів нації.

Література:

1. Губернатор О. І. Метамоделізм як основа нових культурних практик. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал.* 2023. № 1. С. 109–114.
2. Кочержук Д. В. Естрадне мистецтво в незалежній Україні: стан і перспективи розвитку в ХХІ столітті. *Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення ім. І. І. Карпенка-Карого.* 2022. Вип. 31. С. 118–124.
3. Рябуха Т. М. Витоки та інтонаційні складові української пісенної естради : автореф. дис. ...канд. мистецтвознавства: 17.00.03. Харків: Харківський національний університет мистецтв. ім. І. П. Котляревського, 2017. 18 с.
4. Сухолова М. Сильові особливості сучасної естрадної пісні. *Перспективи та інновації науки.* 2023. № 7 (25). С. 291–302.
5. Уманець О. В. Кітч у просторі культури межі ХХ–ХХІ століття. *Актуальні питання гуманітарних наук.* 2022. Вип. 47. Т. 4. С. 60–65.